

VERTIMAS KAIP METODAS MOKANT(-IS) PROFESINĖS UŽSIENIO KALBOS

*Giedrė Paurienė, Jurgita Valentukonienė
Mykolo Romerio Universitetas, Kauno kolegija*

Anotacija

Šiuo straipsniu pabandėme atsakyti į klausimus: kaip vertimas galėtų patobulinti profesinės užsienio kalbos užsiėmimą bei koks studentų požiūris į vertimo naudojimą užsienio kalbos užsiėmimuose Kauno kolegijoje. Pateikiama vertimo sąvoka, aptariamas vertimo fenomenas užsienio kalbos dėstytojų.

Raktažodžiai: vertimas, profesinė užsienio kalba, gramatikos-vertimo metodas, interkultūrinės komunikacijos metodas, tarpininkavimas (mediacija).

Pasirinkome temą *Vertimas kaip metodas mokant(-is) užsienio kalbą*, nes užsienio kalbos užsiėmimų dėstytojų tobulinimas bei bandymai rasti naujų galimybių, kaip padėti besimokantiejiems užsienio kalbos greičiau ir geriau pasiekti norimą tikslą, buvo ir yra visad aktualūs.

Vienas pagrindinių tikslų mokantis profesinės užsienio kalbos yra kalbėti darant kaip įmanoma mažiau gramatinių klaidų ir suprasti teksto turinį, t.y. kaip įmanoma tiksliau versti specialybės terminus iš užsienio kalbos į gimtąją ir atvirkščiai. Galvojant apie tai, jog visada yra pravartu atgaivinti primirštas gramatikos žinias, kurias studentai įgyja vidurinėje mokykloje, to galima siekti atliekant vertimo užduotis su specialybės terminais ar kuriant tekstus, atkreipiant studentų dėmesį į vienokį ar kitokį gramatinį reiškinį. Kam skirti didesnę dėmesį, kokius kalbinius gebėjimus ugdyti, nusprendžia dėstytojas, atsižvelgdamas į kiekvienos grupės individualius interesus.

Su vertimu užsienio kalbos užsiėmimuose susiduriame dažnai, juk mokant profesinės užsienio kalbos dažnai girdime studentų klausimą: „Kaip tai sakoma vokiškai?“ Be to, ir žodynai, kuriais paprastai naudojasi studentai, yra dvikalbiai. „Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“ [10] viena iš keturių komunikacinės kalbinės veiklos rūšių įvardijama kaip tarpininkavimas, kurio esmė – vertimas žodžiu bei raštu, atpasakojimas. Taigi vertimo fenomenas užsienio kalbos užsiėmimuose tampa aktualus.

Jei prisimintume užsienio kalbos dėstytojų metodikos istoriją, pamatytume, jog ilgą laiką kalba buvo suprantama kaip įvairių gramatinių formų sistema ir didžiausias dėmesys buvo skiriamas gramatinių formų išmokimui, o žodžių junginių vertimas buvo laikomas vienu iš svarbiausių užsienio kalbos mokymo tikslų. Norime atkreipti dėmesį į tai, kad retas dabartinis studentas sugeba parašyti gramatiškai taisyklingą sakinį, o gramatikos medžiaga į komunikaciją orientuotuose užsienio kalbos mokymo medžiagoje yra pateikiama nenuosekliai. Taikomoji lingvistika teigia, kad komunikacinis gebėjimas yra tuščia sąvoka, nes be žinių apie gramatines sistemas tikras komunikacijos aktas yra neįmanomas [9].

Šio darbo **tikslas**: apibendrinti atlikto tyrimo rezultatus, siekiant išsiaiškinti, koks studentų požiūris į vertimo užduočių naudojimą užsienio kalbos užsiėmimuose Kauno kolegijoje, aptarti vertimą kaip vieną iš galimų profesinės užsienio kalbos užsiėmimo metodų.

Tyrimo hipotezė. Užsienio kalbų dėstytojai naudoja vertimo užduotis kaip užsienio kalbos mokymo metodą, studentai suvokia vertimo metodo privalumus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti vertimo sąvokos sampratą.
2. Aptarti vertimo fenomeną užsienio kalbos dėstytojų.
3. Išryškinti vertimo kaip metodo perspektyvas profesinės užsienio kalbos užsiėmime.
4. Išsiaiškinti, koks studentų požiūris į vertimo naudojimą užsienio kalbos užsiėmimuose Kauno kolegijoje.

Tyrimo objektas. Vertimo metodo taikymas užsienio kalbos užsiėmimuose Kauno kolegijoje.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizavimas, anketinė apklausa, duomenų analizė.

Vertimo sąvoka. Vertimo sąvoka šiame straipsnyje tampa centrine tema, nes be šios sąvokos apibrėžimo būtų neįmanoma išsiaiškinti vertimo reikšmės užsienio kalbos užsiėmime. Duden Universalus vokiečių kalbos žodynas rašo, kad *versti*, t.y. „1. (raštu arba žodžiu) kita kalba [pažodžiui] atkurti; 2. (vieną daiktą, dalyką į kitą) paversti, pertvarkyti.“ [3]. Iš Duden pateiktų apibrėžimų matyti, kad bendras vertimo supratimas yra būtent vertimo lingvistinio vieneto – žodžio plotmėje, ką ypač pabrėžia pirmasis apibrėžimas.

Oettinger vadina vertimą „pradinės kalbos elementų pakeitimu ekvivalentiškais tikslinės kalbos elementais“ [14, cit. pgl. 12]. Catford kalba taip pat apie „vertimą kaip vienos kalbos teksto pakeitimą kitos kalbos ekvivalentišku tekstu“ [2, cit. pgl. 12]. Abiejuose apibrėžimuose naudojamas ekvivalentiškumo terminas. Šiuo atveju kalbama apie ekvivalentiškumą lingvistinėje plotmėje ir apie tikslinio teksto ekvivalentiškumą pradinio teksto atžvilgiu.

Koller apibrėžia ekvivalentiškumą kaip „ryšį tarp pradinio ir tikslinio teksto, kuomet ekvivalentiškumo būdas negali būti numatytas šia sąvoka“. Be to, jis kalba apie tam tikrų pradinio teksto elementų išsaugojimą tiksliniame tekste [6, cit. pgl. 12].

Nida ir Taber kalba apie „dinamišką ekvivalentiškumą“, kuomet išverstas pranešimas turi būti taip perduotas, kad tikslinis tekstas sukeltų gavėjui tokią pačią reakciją, kaip ir pradinis tekstas jo gavėjui. Pagrindinis šio apibrėžimo požymis, kad pranešimas pradine kalba reprodukuojamas į ekvivalentą tikslinę kalbą labiau kreipiant dėmesį į pranešimo prasmę nei į stilių [11, cit. pgl. 12]. Priešingai nei lingvistiniame modelyje čia yra svarbesnis turinys, o ne forma. Svarbu tai, kad vertimo ekvivalentiškumas skiriasi nuo kalbos lygmens ekvivalentiškumo [1]. Vertimo teorijoje komunikacinis funkcinis ekvivalentiškumas suvokiamas kaip santykis tarp originalo ir vertimo, kai vertime perteikiami originalo funkcinės dominantės (autoriaus ketinimai, teksto kaip visumos turinys ir poveikis gavėjui) bei komunikacinis efektas (tam tikra prasmė, siuntėjo adresuojama gavėjui).

Apibendrinant norime pastebėti, kad dėl skirtingos kalbų struktūros vertime originalo kalba bemaž visada transformuojama. Vertimo ekvivalentai pirmiausia yra funkciniai ir komunikaciniai originalo invariantai, nebūtinai sutampantys su žodyniniais atitikmenimis, kurie turi didelę reikšmę pradedant mokytis ir besimokant užsienio kalbų.

Vertimas užsienio kalbos didaktikoje. Vertimas yra neatskiriamas nuo užsienio kalbų mokymo ir kalbos žinių gilinimo [8]. Vertimo metodą užsienio kalbos užsiėmime galime vartoti dviem būdais, t.y. versti iš gimtosios kalbos į užsienio kalbą lavinant produkcinis gebėjimus, arba versti iš užsienio kalbos į gimtąją kalbą patikrinant skaitomo teksto supratimą.

Lörscher [7, cit. pgl. 5] atskiria į ženklą ir į prasmę orientuotą vertimą. Į ženklą orientuotą vertimą sutinkame užsienio kalbų tradicinės krypties mokymo modelyje, gramatikos-vertimo metode. Šiame metode svarbiausi punktai, kaip jau matyti iš paties pavadinimo, yra gramatika ir žodynas. Šio metodo tikslas – tikslinės kalbos žodyno ir gramatikos taisyklių žinojimas. Siekiama besimokančiųjų kompetencija – tikslinės kalbos sakinių konstrukcija ir supratimas. Pagrindiniai principai – atsižvelgiama į kitų kalbų funkcionavimą (lyginimas su gimtąją kalba) ir tikslinės kalbos „rekonstravimas“ remiantis gramatikos ir žodyno žiniomis. Įgyta kompetencija patvirtinama vertimu iš gimtosios kalbos į tikslinę kalbą ir atvirkščiai. Tradicinės krypties užsienio kalbos mokymo modelis yra efektyvus išmokimo laiko trukmės, tikslumo ir taisyklingumo požiūriu, tačiau puikiai įsiminti kalbiniai veiksmai yra sunkiai pritaikomi natūraliose kalbinėse situacijose. Studijuojamos kalbos struktūrinių vienetų praktinio panaudojimo gebėjimų nebuvimas ir yra didžiausias šio mokymo būdo trūkumas.

Kautz mano [5], kad į ženklą orientuotą vertimo būdą, kai gimtosios kalbos žodžiai ir sakiniai keičiami į tikslinės kalbos žodžius bei sakinius, būtų galima pakeisti vertimu, orientuotu į prasmę. Į prasmę orientuotas vertimas, anot Kautz, yra funkcinis vertimas, kai pradinio teksto prasmė perduodama konkrečios komunikacijos kontekste. Atsižvelgiant į tai, pedagogams reiktų suteikti bazinių vertimo mokslo žinių.

Kaip priežastį, kodėl vertimas užsienio kalbos didaktų nėra mėgstamas, Kautz [5] įvardina, kad lig šiolei vertime vyravo koncentracija į sakinį kaip į ekvivalentišką vienetą, kad besimokantysis sudaro ekvivalentiškus ryšius tarp gimtosios ir užsienio kalbos sakinių bei žodžių plotmėje, o tam buvo priešpastatomas profesionalaus vertėjo darbas. Tačiau juk natūralu, anot jo, kad besimokantysis šiuos ryšius sudaro automatiškai. Kautz pabrėžia šią aplinkybę kaip „instinktyvų, mentalų vertimą“ ir klausia, ar nebūtų prasminga tai panaudoti didaktikoje. Besimokantysis mąsto per savo gimtąją kalbą, savo kultūrą ir patyrimus ir bando tai palyginti su užsienio kalba ir kultūra. Svarbiausia – supratimas, kad ne visuomet egzistuoja ekvivalentiški ryšiai.

Būtent į prasmę orientuotas vertimas, kaip interkultūrinės komunikacijos metodas, galėtų sužadinti klausimus apie kalbų bendrumus ir skirtumus bei padėti juos suprasti. Juk dar 90 metais, praplėtus komunikacinės krypties užsienio kalbos didaktikos modelį interkultūrine tema, buvo pripažinta, kad besimokantysis ir jo turimos žinios yra labai svarbios mokymo(-si) procese.

Anot Kautz, vertimo užduotims būtų galima suteikti svarbų vaidmenį kaip tam tikram pratimų tipui, kuris atitiktų tam tikros užduoties funkciją. Vertimo funkcijas užsienio kalbos užsiėmime apibrėžia Weller [15, cit. pgl. 5]. Tai:

- semantinių problemų sprendimas,
- ekonomiška besimokančiųjų kalbinių žinių patikrinimo priemonė,
- kalbinių (leksikos, gramatikos) struktūrų suvokimo, naudojimo lavinimas.

Kautz [5] prideda dar vieną funkciją, tai vertimo įgūdžių įgijimas. Tačiau Nord [13] mano, kad yra būtina skirti vertimą užsienio kalbos užsiėmime kaip lavinimo, mokymo priemonę nuo vertimo, turinčio tikslą ugdyti vertimo kompetenciją. Vertimas užsienio kalbų užsiėmime yra įdomus tuo, kad galimų kombinacijų ir daugiapusiškumo dėka galima pasiekti vis naujų privalumų.

Vertimas kaip metodas profesinės užsienio kalbos užsiėmime. Ką galime pasiekti naudodami vertimą kaip metodą profesinės užsienio kalbos užsiėmime? Pirmiausia paminėkime sėkmės pojūtį. Leiskime

studentams versti iš užsienio kalbos į gimtąją ir atvirkščiai. Jie pasijus tikrais specialistais, bus sudaryta galimybė patirti sėkmę šioje veikloje. Juk motyvacija atsiranda būtent toje veikloje, kurioje besimokančiajam pavyksta pasiekti sėkmę. Sėkmės pojūtis didina besimokančiojo pasitikėjimą savimi ir palankiai nuteikia ne tik tai veiklai, bet ir santykiams su toje veikloje dalyvaujančiais žmonėmis.

Atliekant vertimo užduotis raštu, intensyviai dirbant su žodžiais ir sakiniais, pagerės ortografija. Gramatikos bei leksikos mokymąsi skatins jų ryšis su kontekstu. Vertimas skatina kompleksinį sintaksės struktūrų suvokimą. Verčiant kartojama jau įsisavinta medžiaga (žodynas, gramatika), atliekant tikslaus vertimo užduotis išryškėja idiomatiniai bei gramatiniai kalbų skirtumai. Iš konteksto matoma, kad, pvz. vokiečių kalba sakoma kitaip, o ne verčiama pažodžiui iš gimtosios kalbos. Kaip vertimo privalumą galima įvardinti tai, kad verčiant dar labiau išryškėja kalbų, kultūrų kontrastingumas, nei kuriant tekstą pačiam.

Vertimas iš užsienio kalbos į gimtąją labiau naudingas pradedantiems užsienio kalbos vartotojams, nes receptiniai sugebėjimai užsienio kalba vystosi greičiau nei produkciniai. Pažengusiems kalbos vartotojams, kurių produkciniai sugebėjimai užsienio kalba jau yra pakankamai išvystyti, galima pateikti vertimus iš gimtosios kalbos į užsienio. Pradėjus mokyti(s) profesinės užsienio kalbos Kauno kolegijoje visi besimokantieji susiduria su nauja profesine leksika. Taigi čia nelieta nei pradedančiųjų, nei pažengusiųjų, o vertimas galėtų patobulinti užsienio kalbos užsiėmimą kaip vienas iš mokymo(-si) metodų bei užimti svarbią vietą kaip tam tikras užduočių tipas.

Vertimas kaip metodas mokant (-is) profesinės užsienio kalbos galėtų sėkmingai integruotis į nuotolinių studijų formą. Nuotolinių studijų pamatas – savarankiškas studento mokymasis. Pateikiant vertimo užduotis studentams rekomenduotina pridėti ir teisingo vertimo variantą, kad studentas galėtų savarankiškai pasitikrinti.

Naudojant profesinės užsienio kalbos užsiėmime minėtą metodą, būtų galima išskirti šiuos etapus:

- įžanginė dalis – specialybės terminų pateikimas užsienio kalba;
- bendroji dalis – terminų vertimas į lietuvių kalbą;
- praktinė dalis – specialybės terminų naudojimas praktiškai (sakinių sudarymas, specialybės teksto skaitymas užsienio kalba, vertimas į gimtąją kalbą, perskaityto teksto užsienio kalba santraukos rašymas užsienio kalba arba gimtąja kalba, atpasakojimas gimtąja arba užsienio kalba).

Grįžtant prie gramatikos-vertimo metodo reikia paminėti, jog šis užsienio kalbos mokymo metodas ilgai buvo laikomas atgyvenusiu ir susilaukė didelės kritikos. Buvo teigiama, jog gimtosios kalbos vartojimas užsienio kalbos užsiėmimo metu trukdo užsienio kalbos mokymosi procesui ir stabdo besimokančiųjų kalbines galimybes. Tačiau užsienio kalbų didaktams įtraukus į komunikacinės krypties didaktikos modelį interkultūrinę temą, pripažinta, kad mokymasis prasideda nuo supratimo ir todėl gimtoji kalba, kultūra bei besimokančiojo gyvenimo patyrimas vaidina lemiamą vaidmenį mokymosi procese. Visiškai natūralu, kad aiškindami specialybinius terminus dažnai į pagalbą pasitelkiame gimtąją kalbą, kuri padeda išmokti terminus atradus tikslus jų atitikmenis gimtojoje kalboje.

Koks vertimas, į ženklą ar į prasmę orientuotas, naudotinas profesinės užsienio kalbos užsiėmime? Kalbant apie profesinę terminiją, apie terminų atitikmenis gimtojoje kalboje, žinoma, varojame vertimą, orientuotą į ženklą, kuomet žodžio junginio, sakinio ekvivalentiškumas lieka žodžių, t.y. lingvistinėje plotmėje. Taigi vertimas ta prasme, kuria jis šiandien moksle suprantamas, šiuo atveju nėra vartojamas, nes šiandieninis vertimo mokslas apibrėžia jį kaip prasmės bei turinio, o ne formos perteikimą. Vertimas, kuomet stengiamasi perteikti teksto prasmę atsižvelgiant į teksto turinį, į pranešimo gavėjus, jų kultūrą suteiktų profesinės užsienio kalbos užsiėmimui naujus aspektus – vertimo mokslo perspektyvas. Žinoma, tai nebūtų tikslas studentus rengti vertėjais, bet suteikti aiškią poziciją šiuo metu per daug į ekvivalentinius ryšius sakinių plotmėje besikoncentruojančiam kontrastingumui profesinės užsienio kalbos užsiėmime. Atkreipiant dėmesį į kontrastingumo *pajautimą* ir supratimą, būtų lengviau išmokti užsienio kalbą, kadangi kultūra neatsiejama, kai kalbame apie kalbą. Taip pat ir tekstų autentiškumas, vientiso teksto formos suteikimas pratimui yra tokie aspektai, kurie galėtų būti panaudoti įsisavinant profesinę užsienio kalbą.

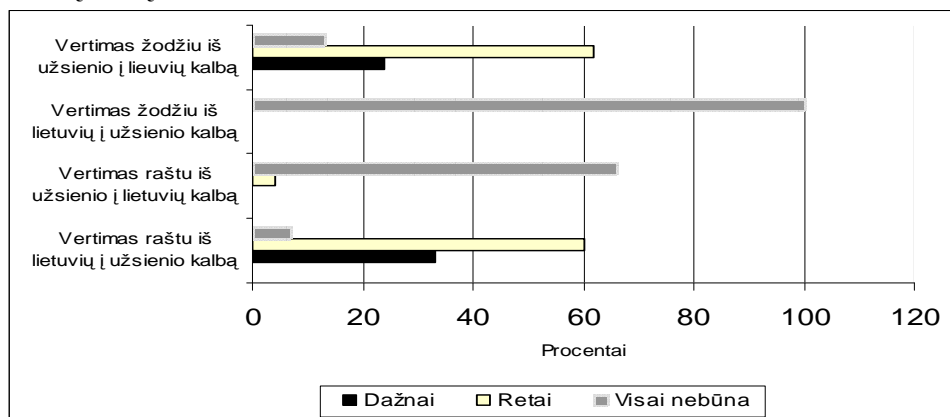
„Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“ minimas tarpininkavimas (mediacija) kaip komunikacinės veiklos rūšis, sietina su vertimu, orientuotu į prasmę, t.y. vertimu kaip interkultūriniu komunikacijos metodu. Ir šiuo atveju reiktų kalbėti apie vertimą ne tik kaip apie lavinimo mokymo priemonę, bet ir turintį tikslą ugdyti vertimo kompetencijas.

Profesinės užsienio kalbos mokėjimą bei siekimą išmokti tobulesnės užsienio kalbos, t.y. anksčiau įgytų kalbinių gebėjimų tobulinimą, galėtų vienyti konstruktyvistinės krypties didaktinio modelio pagrindu organizuojamas mokymo(-si) procesas, nes tai yra tas būdas užsienio kalbos mokymo pedagogikoje, kuris jungia į nedalomą visumą reikšmę ir formą, prasmę ir ženklą – individas perima tam tikruose diskursuose funkcionuojančią interpersonaliai priimtą reikšmės išraiškos formą, taip išmoksta suprasti kitus ir būna pats suprstas [3].

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo atliktas Kauno kolegijoje. Jame dalyvavo 45 respondentai. Tiriamieji parinkti remiantis atsitiktine atranka. Tyrimui atlikti pasirinktas anketinės apklausos metodas.

Anketa sudaryta atsižvelgus į iškeltą tyrimo tikslą bei uždavinius. Ji skirta studentams, kurie mokosi profesinę užsienio kalbą kaip pirmąją užsienio kalbą. Buvo prašoma tyrimo dalyvių užpildyti anketa nuoširdžiai apgalvojant ir pasirenkant tinkamą atsakymą. Atsakymų laikas nebuvo ribojamas. Duomenų analizė buvo atlikta pagal devynis uždarus klausimus.

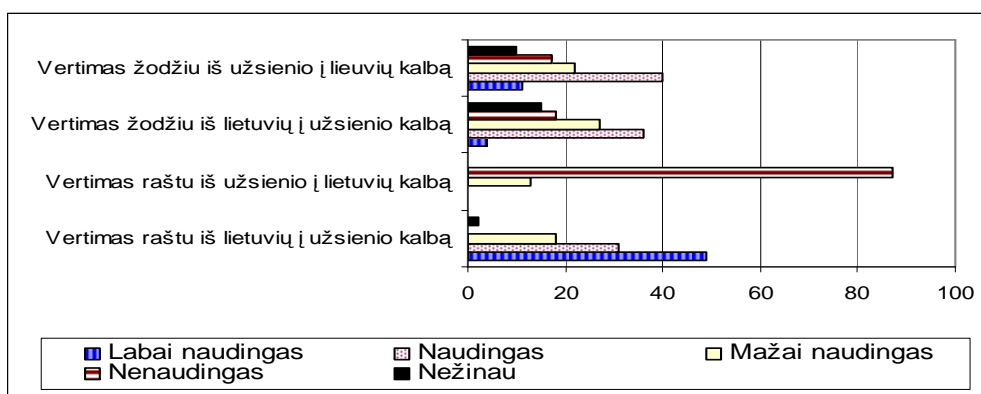
Tyrimo rezultatai ir analizė. Pirmiausia buvo siekiama išsiaiškinti, kokios ir kaip dažnai vertimo užduotys atliekamos per profesinės užsienio kalbos paskaitas Kauno kolegijoje. 33% respondentų teigia, kad dažnai atliekamas vertimas raštu iš lietuvių į užsienio kalbą, tačiau 60% respondentų teigia, kad tokie vertimai atliekami retai. 7% respondentų nurodė, kad vertimo raštu iš lietuvių į užsienio kalbą visai nebūna. Studentai taip pat atlieka vertimą žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą. Daugiau kaip pusė studentų (62%) teigia, kad tokios užduotys atliekamos retai, o 13% studentų teigia, kad tokių vertimų visai nebūna. 24% respondentų nurodė, kad vertimus žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą atlieka dažnai. Paaiškėjo, kad vertimo žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą visai nebūna, o tik 4% studentų teigia, kad kartais duodamas vertimas raštu iš užsienio į lietuvių kalbą.

1 paveikslas. Vertimo užduočių atlikimas.

Siekiant sužinoti vertimo užduočių naudingumą, buvo prašoma respondentų įvertinti šių užduočių naudingumą penkiabalėje sistemoje, kur 5 - labai naudingas, o 1 – nežinau. 49% respondentų galvoja, kad vertimas raštu iš lietuvių į užsienio kalbą yra labai naudingas bei 31% respondentų mano, kad toks vertimas yra naudingas. Mažai naudingą vertimą raštu iš lietuvių į užsienio kalbą laiko 18% respondentų, o 2% respondentų šiuo klausimu nuomonės neturėjo. Paaiškėjo, kad visi respondentai (100%) kaip nenaudingą įvardijo vertimą raštu iš užsienio į lietuvių kalbą.

4% apklaustųjų mano, kad vertimas žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą yra labai naudingas bei 36% respondentų teigia, kad toks vertimas yra naudingas. 27% respondentų vertimą žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą įvertino kaip mažai naudingą, o 18% respondentų – kaip nenaudingą. 15% respondentų į šį klausimą neatsakė.

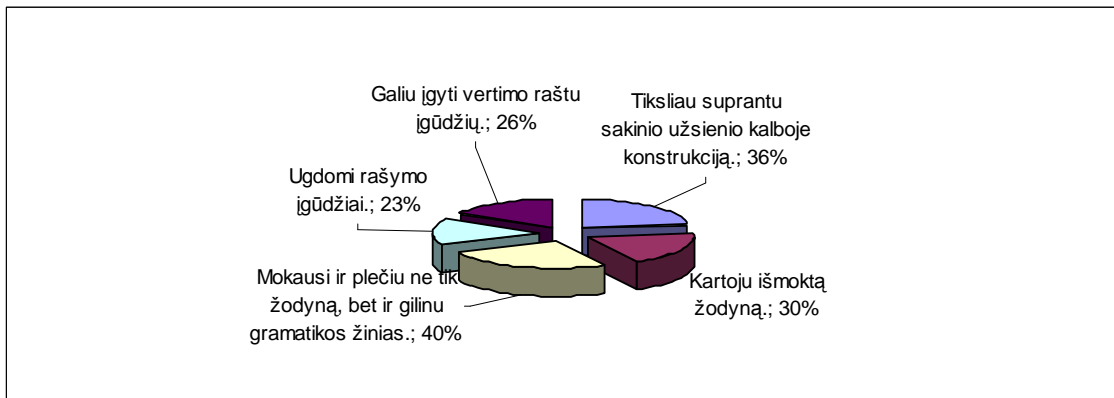

2 paveikslas. Vertimo užduočių naudingumas.

Vertimą žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą labai naudingą laiko 11% respondentų ir naudingą – 40% respondentų. 22% respondentų mano, kad šis vertimas yra mažai naudingas, o 17% respondentų galvoja, kad jis visai nenaudingas. Likusieji (10%) pasirinko atsakymo variantą „nežinau“.

Siekiant sužinoti vertimo užduočių įvertinimo priežastis, buvo prašoma pasirinkti iš pateiktų teiginių vieną arba kelias priežastis. Paaiškėjo, kad dauguma apklaustųjų vertimą raštu iš lietuvių į užsienio kalbą laiko naudingą, nes mokosi ir plečia ne tik žodyną, bet ir kartoja bei gilina gramatikos žinias (40%). 36% respondentų mano, kad dėl tokių užduočių tiksliau supranta sakinio užsienio kalba konstrukciją, o 30% respondentų kartoja išmoktą žodyną. 26% respondentų teigia, jog versdami raštu iš lietuvių į užsienio kalbą gali įgyti vertimo raštu įgūdžių bei 23% respondentų supranta, kad tokiu būdu ugdomi rašymo įgūdžiai.

Vertimas žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą yra naudingas, nes galima įgyti vertimo žodžių įgūdžių (23%) ir taip nuolat kartojamas žodynas (17%). 6% apklaustųjų teigia, kad atlikdami tokias vertimo užduotis galėtų lengviau suvokti gimtosios ir užsienio kalbos bendrumus ir skirtumus. Versdami žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą 30% respondentų aiškiau supranta teksto turinį ir 16% respondentų tiksliau supranta sakinio konstrukciją. 8% respondentų nurodė, jog atliekant tokius vertimus jie lengviau suvokia gimtosios ir užsienio kalbos bendrumus ir skirtumus, o 3% respondentų atrodo naudinga skaityti ir versti autentiškus tekstus.

3 paveikslas. Priežastys, kodėl vertimas raštu iš lietuvių į užsienio kalbą naudingas

Tie respondentai, kurie įvardijo vertimus kaip nenaudingus, taip pat turėjo pagrįsti savo nuomonę, pasirenkant iš pateiktų teiginių vieną ar kelias priežastis. Paaiškėjo, kad respondentai kaip nenaudingiausią įvardijo vertimą raštu iš užsienio į lietuvių kalbą, todėl, kad netikslinga versti kiekvieną žodį, jei suprantama teksto prasmė (45%) ir tokie vertimai užima daug laiko (43%). 34% respondentų mano, kad tokios vertimo užduotys yra neįdomios ir nuobodžios, o 4% apklaustųjų teigia, jog šis vertimas koncentruojamas į rašymą, o respondentai norėtų mokytis tik kalbėti. Tie studentai, kurie teigė, kad vertimas žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą nėra naudingas, mano, kad norint gerai atlikti vertimą žodžiu reikia turėti vertimo įgūdžių, o 22% respondentai teigia, kad jiems ateityje nebus reikalingi tokie įgūdžiai. 7% respondentų teigia, kad verčiant žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą reikalingos pakankamai geros gramatikos žinios, o jos mokinantis kalbą nėra taip svarbu. 18% respondentų teigia, kad vertimo užduotys žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą nėra naudingos, nes netikslinga versti kiekvieną žodį, jei suprantama, apie ką kalbama. 16% respondentų tokias vertimo užduotis atlikti nuobodu ir neįdomu, o 9% respondentų mano, jog tokių užduočių atlikimas užima daug laiko. Vertimas raštu iš lietuvių į užsienio kalbą koncentruojasi į rašymą, o 8% respondentų norėtų mokytis tik kalbėti. Norint gerai atlikti tokį vertimą, reikia turėti pakankamai geras gramatikos žinias. 5% respondentų mano, kad gramatikos žinios nėra taip svarbu, todėl vertimą raštu iš lietuvių į užsienio kalbą įvardijo kaip mažai naudingą.

Toliau buvo siekiama išsiaiškinti, ar vertimo užduoties atlikimas atspindi besimokančiojo užsienio kalbos žinių lygį. 38% respondentų su tuo sutinka, tačiau daugiau kaip pusė respondentų (62%) į tokį žinių patikrinimo būdą žiūri neigiamai, nes jiems lengviau reikšti mintis žodžiu nei raštu (57%), o dalis respondentų (36%) mano, kad nereikia mokėti versti kiekvieną žodį, jei suprantama teksto prasmė. Likusieji (7%) teigia, kad atlikdami vertimo užduotis dėl silpnų gramatikos žinių gautų prastesnį įvertinimą.

Išvados

1. Šiandieninis mokslas vertimą supranta kaip komunikaciją, kuria pradine kalba išreikštas pranešimas perduodamas į tikslingą kalbą atsižvelgiant į pranešimo gavėjus ir jų kultūrą. Galima teigti, kad vertimas yra komunikacijos forma, turinti interkultūrinį charakterį. Vertimas kaip interkultūrinės komunikacijos metodas galėtų suteikti užsienio kalbos užsiėmimui naujus aspektus – vertimo mokslo perspektyvas.

2. Abi vertimo formos – tiek į ženklą (žodį, sakinį), tiek į prasmę orientuotas vertimas – naudingi užsienio kalbos užsiėmime, ir į jas reikia atsižvelgti ruošiant vertimo užduotis. Vertimą kaip metodą mokant (-is) profesinės užsienio kalbos galima priskirti konstruktyvistinės krypties didaktikai, nes šis metodas įgalina siekti kalbos reikšmės produkavimo tikslo ir tinkamos kalbos formos per komunikacinius aktus gebėjimų ugdymo.

3. 85% respondentų teigia, kad per profesinės užsienio kalbos paskaitas Kauno kolegijoje vertimo užduotys atliekamos retai arba jų visai nebūna. Dažniausiai (23%) atliekamas vertimas raštu iš lietuvių į užsienio kalbą. Dažnai (21%) verčiama žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą. Kartais (1%) verčiama raštu iš užsienio į lietuvių kalbą, o vertimų žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą visai nebūna (100%).

4. Dauguma (80%) respondentų labai naudingomis arba naudingomis laiko vertimo užduotis raštu iš lietuvių į užsienio kalbą, nes tokių užduočių pagalba ne tik plečiamas žodynas, bet ir kartojamos bei gilinamos gramatikos žinios (40%). Dalis (36%) respondentų nurodė, kad versdami raštu iš lietuvių į užsienio kalbą aiškiau supranta užsienio kalbos sakinio konstrukciją. Šiek tiek daugiau kaip pusė (51%)

respondentų naudingą įvardino vertimą žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą, nes tokiu būdu aiškiau supranta teksto turinį (30%) bei tiksliau supranta užsienio kalbos sakinio konstrukciją (16%).

5. Visi respondentai (100%) mano, jog vertimas raštu iš užsienio į lietuvių kalbą yra nenaudingiausias, nes netikslinga versti kiekvieną žodį, jei suprantama teksto prasmė (45%) ir tokios užduoties atlikimas užima daug laiko (39%). 40% respondentų kaip nenaudingą taip pat įvardino vertimą žodžiu iš užsienio į lietuvių kalbą visų pirma, todėl, kad suprantant teksto prasmę neverta versti kiekvieną žodį (18%) bei toks vertimas yra neįdomus ir nuobodus (15%).

6. Kaip į ekonomišką besimokančiųjų kalbinių žinių patikrinimo priemonę dauguma (62%) respondentų žiūri neigiamai, nes jiems (57%) lengviau reikšti mintis žodžiu nei raštu.

7. Apibendrinus gautas išvadas galima teigti, kad tyrimo hipotezė pasitvirtino iš dalies: studentai suvokia vertimo metodo privalumus, tačiau užsienio kalbų dėstytojai vertimo užduotis kaip profesinės užsienio kalbos mokymo metodą naudoja retai. Anot studentų, vertimo žodžiu iš lietuvių į užsienio kalbą mokantis profesinės užsienio kalbos visai nebūna, o būtent šio tipo vertimas kaip interkultūrinės komunikacijos metodas suteiktų profesinės užsienio kalbos užsiėmimui naujus aspektus. Komunikacinės veiklos rūšis - tarpininkavimas (mediacija) siejama su vertimu, turinčiu tikslą ugdyti vertimo kompetencijas. Tai yra vertimas, orientuotas į prasmę, galėtų būti tokių vertimo užduočių pagrindas.

Literatūros sąrašas

- [1] Armalytė, O., Pažūsis, L. *Vertimo teorijos pradmenys*. Mokymo priemonė. VU. 1990. p. 58, 65–66.
- [2] Catford, J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: University Press. 1965. p. 20
- [3] Duden. *Deutsches Universalwörterbuch*. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag. 2001.
- [4] Grigaitienė, R. *Anglų kalbos, kaip bendrojo dalyko, didaktikos ir tikslų sąsajų tyrimas Kauno kolegijoje*.// Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dėmė. Tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys. Kauno kolegija. 2007. p. 86-88.
- [5] Kautz, U. *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. München: Iudicium. 2000. p. 437-440.
- [6] Koller, W. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle & Meyer. 1979. p. 186-187.
- [7] Lörscher, W. *Übersetzungskompetenz und prozessuale Zugangsformen zum Übersetzen*. // Wotjak, G., Schmidt, H. *Modelle der Translation. Models of Translation. Festschrift für Albrecht Neubert*. Frankfurt: Vervuert. 1997. p.107-122.
- [8] Malmkjær, K. *Translation & Language Teaching: Language Teaching & Translation*. Manchester. 1998. p. 124-125, 135-140.
- [9] McCarthy, M., Carter, R. *Designing the Discourse Syllabus // Innovation in English Language Teaching*. Hall, D. R., Hewings, A. (Eds.). London: Routledge. 2001. p. 55-63.
- [10] *Mokytojiui apie „Europos kalbų aplanką“*. Komunikacinės veiklos rūšys „Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“. Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerija. Vilnius. 2006. p.10-15. Prieiga: http://www.smm.lt/ugdymas/docs/lkmp/mokytojiui_apie_kalbu_aplanka.pdf (2009 02 23).
- [11] Nida, E., Taber, Ch. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill. 1969. p. 12.
- [12] Nord, Ch. *Fertigkeit Übersetzen: Ein Selbstlernkurs zum Übersetzenlernen und Übersetzenlehren*. Alicante: Editorial Club Universitario. 2002.
- [13] Nord, Ch. *Textanalyse und Übersetzen: theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Heidelberg: Julius Groos Verlag. 1988. p. 165.
- [14] Oettinger, A. *Automatic Language Translation: Lexical and Technical Aspects, with Particular Reference to Russian*. Harvard University Press, Cambridge-Maas. 1960. p.110.
- [15] Weller, F.-R. *Aus den Nischen des Turms Babel: Neuerscheinungen zur Übersetzungswissenschaft und Übersetzungsdidaktik – mit einem Ausblick auf das Dilemma des Altsprachlichen Unterrichts*. *Die Neueren Sprachen* 2/1994, p. 185-211.

Giedrė Paurienė, Jurgita Valentukonienė

Übersetzung als Methode im Lehren und Lernen von Fachsprache Zusammenfassung

Beim Unterrichten von Fachsprache ist es sehr wichtig, die optimale Lehrmethode je nach Gruppenniveau und deren Bedürfnisse auszuwählen. Fremdsprachenunterricht im Kaunas College kann man als eine Etappe bezeichnen, im Laufe deren konkrete Ziele angestrebt werden: die Fremdsprache als Kommunikationsmittel in seinem Fachumwelt mithilfe der vom Lehrer gewählten Lehrmaterial und –methodik gebrauchen zu lernen.

Das Interesse an die Übersetzung als Methode im Lehren und Lernen von Fachsprache haben ihre Vorteile – Genauigkeit und Klarheit- erweckt. Mit diesem Bericht haben wir versucht, folgende Fragen zu beantworten: wie könnte die Übersetzungsmethode den Lernprozess im Fachfremdsprachenunterricht verbessern und wie ist die Ansicht von Studenten auf die Anwendung der Übersetzungsmethode im Fremdsprachenunterricht im Kaunas College. Im Bericht wird die Definition vom Übersetzungsbegriff dargelegt und das Übersetzungsphänomen in Fremdsprachendidaktik besprochen.